

ПРАВОВИЙ АСПЕКТ ОБІГУ ЗБРОЇ В УКРАЇНІ

¹ Вінницький науково-дослідний експертно-криміналістичний центр МВС України

Анотація

Стаття присвячена дослідженню обігу зброї на законодавчому рівні. Проводиться оцінка нормативно-правових актів, що регулюють сферу обігу зброї її легалізації та перспективи.

Ключові слова: зброя, нормативно-правове регулювання, правовий аспект обігу зброї в Україні.

Abstract

The article is devoted to the study of arms trafficking at the legislative level. The normative-legal acts regulating the sphere of circulation of the weapon of its legalization and prospects are estimated.

Keywords: weapons, legal regulation, legal aspect of arms trafficking in Ukraine.

Вступ

На сьогодні Україна залишається однією з небагатьох європейських країн у якій питання обігу зброї не врегульоване належним чином, що є передумовою порушень у цій сфері та має наслідком зростання кількості злочинів та їх застосуванням.

Тому такі проблеми правового регулювання обігу зброї є досить актуальними для повноцінного розвитку України як демократичної правової держави.

Результати дослідження

Незважаючи на таку кількість зброї в обігу такі правовідносини досі не врегульовані жодним законом. Тому загалом питання обігу зброї регулюється винятково на підзаконному рівні. Так, чи не основними номативно-правовими актами у цій сфері є Інструкція про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної і холодної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та зазначених патронів, а також боєприпасів до зброї та вибухових матеріалів від 21 серпня 1998 р. № 622 [4], а також, постановою Верховної ради про право власності на окремі види майна та постановою Кабінету міністрів «Про затвердження Положення про дозвільну систему» [5].

«У статті 263 Кримінального кодексу України йдеться про носіння, зберігання, придбання, передача чи збут вогнепальної зброї (крім гладкоствольної мисливської), бойових припасів, вибухових речовин або вибухових пристроїв «без передбаченого законом дозволу» [1].

Згідно зі статтями 8 та 19 Конституції України, органи державної влади зобов'язані ухвалювати свої підзаконні акти з чітким посиленням на закони та нормативно-правові акти вищої сили. У випадку зі сферою обігу зброї, цих вимог в Конституції не дотримано [2].

Досі в Україні відсутні статистика і прозорі реєстри, які б дозволи встановити точну кількість зброї у населення, бо її кількість може зменшуватися через те, що її не перереєструють. Через це багато плутанини: яка саме зброя легалізована в Україні і на якій підставі нею володіють – чіткої і однозначної відповіді немає. Також легалізація зброї часто сприймається саме як «легалізація короткоствольної зброї», а це далеко не зовсім так.

Не поліпшує ситуації і судова практика у справах, пов'язаних із застосуванням зброї. Часто дивує несправедливість рішень стосовно законотворчих власників зброї, які застосували її в межах необхідної самооборони.

Недосконалість чинних нормативно-правових актів викликає низку проблемних питань у вказаній сфері та призводить до зростання кількості злочинів із протиправним застосуванням зброї. Масова свідомість живе стереотипами щодо необхідності збереження існуючого порядку набуття й використання вогнепальної зброї, оскільки існує страх зростання злочинності. У наш час навіть за наявності легальної вогнепальної зброї вдома її вкрай важко використати з метою самооборони, щоб потім не бути покараним. Засади використання зброї (насамперед для самозахисту) потрібно змінити в

інтересах громадян, надавши їм можливість вільного застосування вогнепальної зброї для захисту себе, членів своєї сім'ї, інших осіб. Також потребують змін інші засади використання зброї, зокрема право на ремонт зброї, її модифікацію [3].

Збройні напади завдають непоправної шкоди життю і здоров'ю громадян, мають резонансний характер, посилюють страх і відчуття незахищеності у населення, нівелюють у суспільній свідомості зусилля держави, спрямовані на стабільний розвиток суспільства, забезпечення прав і свобод людини.

Міжнародне співтовариство також все більше визнає загрозу незаконного обігу зброї не тільки, як внутрішню проблему держав, а і як суттєвий чинник впливу на транснаціональну організовану злочинність, включаючи незаконний обіг наркотиків, відмивання коштів, фінансування тероризму тощо. Незаконний обіг зброї в окремій країні може загрожувати стабільності і в сусідніх країнах. Наприклад, недавня криза в Лівії дозволила злочинним групам заволодіти вогнепальною зброєю, боеприпасами, ракетами «земля-повітря», що мало наслідком не тільки потужний збройний конфлікт в самій державі, а й сприяло росту злочинності в сусідніх країнах. Події засвідчили, що в такій ситуації можливості поліції та військових відомств різко скорочуються.

Спроби створення та затвердження гідного закону "Про зброю" здійснюються чи не кожного року по декілька законопроектів. Так останнім законопроектом надаються визначення застосовуваним термінам і поняттям, визначаються засади державної політики у сфері обігу вогнепальної цивільної зброї та бойових припасів до неї.

Законопроектом встановлюються наступні категорії цивільної вогнепальної зброї:

- A - автоматична вогнепальна зброя;
- B - гладкоствольна короткоствольна вогнепальна зброя (травматична);
- C - короткоствольна вогнепальна зброя;
- D - довгоствольна вогнепальна гладкоствольна зброя;
- E - довгоствольна вогнепальна нарізна і комбінована вогнепальна зброя.

За аналогією з Посвідченням водія, запроваджується Посвідчення власника зброї у якому зазначаються категорії зброї, яку може набути власник Посвідчення. Крім цього на кожен одиницю зброї впроваджується технічний паспорт у якому зазначаються відомості про власника та серійний номер зброї.

Право на отримання Посвідчення власника зброї мають дієздатні громадяни України які:

- не мають медичних протипоказань;
- не мають судимості, що погашена чи знята у встановленому законом порядку за злочини передбачені Розділами I, II, III, IV, VI, IX, XII, XIII, XIV, XV, XVII, XVIII, XIX, XX Особливої частини Кримінального кодексу України (крім реабілітованих);

- не притягалися до адміністративної відповідальності протягом останнього року за частиною третьою, четвертою статті 126, статтями 130, 172¹⁹, 172²⁰, 173, 173², 173³, 174, 183¹, 184³, 185, 186, 186⁸, 187, 190-195⁶, 203, 203¹, 204¹, 204²-204⁴ Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Запроваджується обов'язкове страхування цивільної відповідальності за шкоду, яка може бути заподіяна третій особі або її майну внаслідок володіння, зберігання чи використання зброї.

Запроваджується Єдиний державний реєстр цивільної зброї, встановлюються засади його ведення.

Визначаються заборонені до цивільного обігу вогнепальна зброя, бойові припаси до неї, частини зброї та додаткове обладнання до зброї [6].

Регулюються питання набуття у власність юридичними особами цивільної вогнепальної зброї та бойових припасів до неї, спадкування цивільної вогнепальної зброї та бойових припасів, зберігання цивільної зброї та бойових припасів, застосування цивільної вогнепальної зброї для захисту тощо. Встановлюються загальні засади ведення спеціального обігу вогнепальної зброї та бойових припасів і діяльності стрілецьких тирів і стрільбищ [3].

Проте, однією з причин, яка стоїть на заваді прийняттю закону про зброю, є побоювання правоохоронців щодо теоретичної можливості масового озброєння населення, які з огляду на відсутність в українців елементарної культури поводження зі зброєю часто себе виправдовують. Потрібно враховувати також, що значна кількість населення не задоволена діями існуючої влади, тому не відомо, на які дії штовхне наших громадян вільний обіг зброї. Що ж стосується незадоволених владою громадян, то вже зараз у нашій країні є тисячі принижених і знедолених озброєних людей. Однак вони не скоюють насильницьких дій щодо представників влади із застосуванням власної зброї.

Висновки

Враховуючи вищевказане можна зробити висновок, що не дивлячись на ризики масового озброєння населення створення відповідного закону "Про зброю" просто потребує Україна. Адже безпека

населення, її права є пріоритетом будь якої демократичної держави, а створення законодавчого акту являється потребою суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Кримінальний кодекс України : за станом на 5 квітня 2001 р. / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К. : Парлам. вид-во, 2001. – 131 с. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України.- 1996.- №30. - Ст.141
2. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України.- 1996. - №30. - Ст.141
3. Біленчук П.Д., Кофанов А.В., Сулява О.Ф. Зброезнавство: правові основи обігу вогнестрільної зброї. Порівняльний аналіз вітчизняного та зарубіжного законодавства: Україна. Європа. Світ. Монографія / За редакцією проф. П. Д. Біленчука. - К.: Міжнародна агенція “BeeZone”, 2004.- 464 с.
4. Наказ МВС України № 622 від 21.08.1998 «Інструкція про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної і холодної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, та зазначених патронів, а також боеприпасів до зброї та вибухових матеріалів».
5. Постанова Кабінету Міністрів України від 12 жовтня 1992 р. №576 «Про затвердження Положення про дозвільну систему».
6. Законопроект про зброю від 27.01.2021 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=70914

Чубенко Владислав Юрійович – судовий експерт сектору балістичного обліку відділу криміналістичних видів досліджень Вінницького науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України, e-mail: chubenk0vadex@gmail.com

Chubenko Vladyslav Yuriiovych – expert of the ballistic accounting sector of the department of forensic researches of the Vinnytsia Scientific-Research Experimental Forensic Center of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, e-mail: chubenk0vadex@gmail.com